
ЛІ ВЕЙХУА,

аспірантка, кафедра педагогіки,
Навчально-науковий інститут
педагогіки і психології,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ, Україна

МЕТОДИКА ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО УКРАЇНИ ТА КИТАЮ

Стаття присвячена аналізу педагогічного потенціалу методики предметно-мовного інтегрованого навчання у процесі формування лінгвокультурної компетентності студентів ЗВО України та Китаю. Авторка доходить висновку про те, що методика предметно-мовного інтегрованого навчання сприяє активізації процесу оволодіння лінгвокультурною компетентністю студентами ЗВО на основі активної інтеграції іноземної мови із процесом навчання професійно значущими дисциплінам. У статті доведено, що предметно-мовне інтегроване навчання при систематичному використанні сприяє підвищенню мотивації як основного механізму активізації процесу навчання іноземним мовам студентів ЗВО, оскільки їх увага мимовільно втримується на цікавому, новому й змістовному мовному матеріалі.

Ключові слова: предметно-мовне інтегроване навчання, лінгвокультурна компетентність, студенти ЗВО України та Китаю, педагогічні принципи, інноваційні моделі.

Статья посвящена анализу педагогического потенциала методики предметно-языкового интегрированного обучения в процессе формирования лингвокультурной компетентности студентов вузов Украины и Китая. Автор делает вывод о том, что методика предметно-языкового интегрированного обучения способствует активизации процесса овладения лингвокультурной компетентностью студентами вузов на основе активной интеграции иностранного языка с процессом обучения профессионально значимым дисциплинам. В статье доказано, что предметно-языковое интегрированное обучение

при систематическом использовании способствует повышению мотивации как основного механизма активизации процесса обучения иностранным языкам студентов вузов, поскольку их внимание невольное удерживается на интересном, новом и содержательном языковом материале.

Ключевые слова: предметно-языковое интегрированное обучение, лингвокультурная компетентность, студенты вузов Украины и Китая, педагогические принципы, инновационные модели.

The article deals with the analysis of the pedagogical potential of the method of content and language integrated learning in the process of the formation of the linguo-cultural competence of students of higher educational institutions of Ukraine and China. The author arrives at the conclusion that the proposed method of content and language integrated learning is efficient in the activation of the process of acquiring of the linguo-cultural competence of students of higher educational establishments on the basis of an active integration of a foreign language with the process of teaching of professionally significant disciplines. It is proved in the article that the content and language integrated learning if used on a regular basis contributes to the increase of motivation and the key mechanism of the activation of the process of teaching foreign languages to students of non-linguistic higher educational establishments because their attention is automatically paid to the interesting, new and rich in content linguistic material.

Key words: content and language integrated learning (CLIL), linguo-cultural competence, students of higher educational establishments of Ukraine and China, pedagogical principles, innovative methods of teaching.

У нашому дослідженні під лінгвокультурною компетентністю ми розуміємо інтегративну якість особистості, яка включає знання, уміння, навички, пов'язані з відбором, засвоєнням, переробкою, трансформацією й використанням у практичній діяльності інформації про лінгвокультуру, про загальні норми, правила й традиції вербального й невербального спілкування в рамках тієї чи іншої лінгвокультури.

Лінгвокультурна компетентність майбутніх фахівців трактується нами як інтегративна якість, яка відбиває готовність і здатність до взаєморозуміння й взаємодії із представниками іншого лінгвокультурного соціуму на основі ово-

лодіння знаннями про іншу лінгвокультуру й соціонормативним комунікативним досвідом з метою їх реалізації в різних сферах професійної діяльності.

Питання про предметно-мовне інтегроване навчання (*Content and Language Integrated Learning – CLIL*) в останні роки набуває особливої популярності як в Україні, так і в Китаї, оскільки вимоги до мовної та культурологічної підготовки студентів у вищих школах цих країн підвищуються, а традиційне навчання тільки загальній іноземній мові (*General English*), починаючи з 1 курсу, не сприяє динамічному розвитку мовленнєвих навичок і збільшенню системи лінгвокультурних знань, не дає необхідних результатів у сучасному глобальному світі. У цьому зв'язку виникає необхідність удосконалювання процесу навчання, застосування інших підходів, які б дозволили вивести лінгвокультурну підготовку студентів ЗВО на якісно новий рівень. Предметно-мовне інтегроване навчання є одним з таких підходів, особливо значущим для немовних напрямків підготовки фахівців.

Отже, мета статті полягає у встановленні педагогічного потенціалу методики предметно-мовного інтегрованого навчання у процесі формування лінгвокультурної компетентності студентів ЗВО України та Китаю.

Для ефективного використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання і її впровадження в навчальні плани ЗВО України та Китаю слід звернутися, в першу чергу, до сутності поняття даного терміна, розглянути теоретичну основу предметно-мовного інтегрованого навчання, його компонентний склад і існуючі моделі його впровадження в освітній процес.

Предметно-мовне інтегроване навчання є двоспрямованим освітнім підходом, у якому іноземна мова використовується для викладання й вивчення, як мови і культури, так і предметного змісту одночасно [20].

Термін «предметно-мовне інтегроване навчання» (*Content and Language Integrated Learning – CLIL*) був уведений в науковий обіг у середині 1990-х рр. австралійським дослідником Девідом Маршем. Цей термін є узагальнюючим (*umbrella term*) для контентних підходів:

- CBI – Content-based instruction (предметно-орієнтоване викладання);
- CBLI – Content-based language instruction (предметно-орієнтоване мовне викладання);
- CBLT – Content-based language teaching (предметно-орієнтоване мовне навчання);
- Dual-focused language education (двоспрямована мовна освіта);
- LAC – Languages across the curriculum (мови у навчальних планах);
- Immersion (занурення);
- Bilingual education (білінгвальна освіта) [17].

Теоретичну основу предметно-мовного інтегрованого навчання становлять наступні концепції.

Теорія засвоєння іноземної мови С. Крашена, згідно з якою:

- засвоєння іноземної мови – це несвідомий процес; мовні навички повинні засвоюватися подібно тому, як засвоюються граматичні навички рідної мови;
- вивчення іноземної мови – свідомий процес.

С. Крашен стверджував, що поліпшення володіння мовою залежить лише від засвоєння, від використання мови, що вивчається, у природній комунікації, коли учні зосереджені не на формі, а на висловленні [16].

У предметно-мовному інтегрованому підході навчання зосереджене на обговоренні змісту.

Теорія зони найближчого розвитку (ЗНР) Л. Виготського, у якій продемонстрована кореляція розвитку інтелекту й ступеню засвоєння набутих знань; навчання повинне випереджати розвиток. Ефективний розвиток будуватиметься на поступовості, наступності знань, урахуванні вікових особливостей учнів, дотримання яких у предметно-мовному інтегрованому навчанні сприяє створенню ідеального середовища для розвитку й навчання [4; 18].

Конструктивістська теорія Ж. Піаже, згідно з якою людина за допомогою взаємодії з навколишнім світом створює для себе звід правил, за якими і відбувається подальша взаємодія, тим самим знання не дається учням, а створюється ними. Новий матеріал, пов'язаний з попереднім, буде краще засвоєний. У предметно-мовному інтегрованому навчанні предметний зміст служить рушійною силою, яка поєднує нове й попереднє знання [18; 19].

У розглянутих вище теоріях простежується необхідність використання ретельно відбраного предметного матеріалу мовою, що вивчається, за допомогою чого викладачем створюється предметно-орієнтоване дискурсивно-мовне середовище й розробляється механізм його функціонування.

Предметно-мовне інтегроване навчання носить комплексний характер і включає 4 компонента:

1) контент (*content*) або змістовний компонент, який включає різноманітні дисципліни для вивчення, серед яких економіка, інформаційні й комунікаційні технології, література, мистецтво і т.і.; вивчення іноземної мови відбувається через дисципліну, що вивчається; викладач знайомить студентів із особливостями жанру, до якого відноситься текст, допомагає визначити характерні мовні риси цього тексту; завдання до тексту залежать від дисципліни, що вивчається, наприклад, у природничо-наукових дисциплінах студенти висувують гіпотезу, проводять експерименти, описують отримані результати, для гуманітарних дисциплін характерним є читання літературних джерел, доповіді й case-studies;

2) комунікація (*communication*), у ході якої продукується мова дисципліни, що вивчається, як в усній, так і письмовій формах, студенти інтерпрету-

ють факти, інформацію, виражають свої ідеї, думки, почуття; відбувається інтеграція предметного змісту і мовних умінь і навичок, що сприяє ефективній комунікації;

3) когнітивність (*cognition*), когнітивні або пізнавальні здатності пов'язані із розвитком когнітивних навичок, таких як аргументування, креативне мислення, оцінювання, у процесі предметно-мовного інтегрованого навчання;

4) культура (*culture*), її роль, розуміння своєї й інших культур займає важливу частину предметно-мовного інтегрованого навчання [10].

Дані компоненти є взаємозалежними у процесі предметно-мовного інтегрованого навчання, і їх взаємодія сприяє досягненню поставлених цілей і результатів навчання.

Слід також зазначити, що для кожного компонента потрібно розробити завдання, спираючись на теорію зони найближчого розвитку Л. Виготського, враховуючи поступовість і наступність знань, для яких в англomовній літературі використовується термін *scaffolding*, що означає «підмостки», «будівельне риштування», і за допомогою яких учень може виконати завдання сьогодні, а надалі вони вже не будуть потрібні, він зможе зробити його самостійно.

Scaffolding може бути:

- лінгвістичний (*linguistic scaffolding*), який включає спеціалізовану лексику; ключові мовні структури мови, що вивчається; граматичні структури; інформацію про особливості тексту з дисципліни;
- когнітивний (*cognitive scaffolding*), який забезпечує підтримку когнітивним стратегіям (ментальним процесам, спрямованим на переробку інформації) і метакогнітивним умінням (співвідносяться із процесуальними знаннями, необхідними для регуляції й контролю навчальної діяльності);
- культурний (*cultural scaffolding*), який підтримує зв'язки між різними культурами;
- емоційний (*affective scaffolding*), який підтримує емоційний і психологічний стан учнів [10; 20].

Існують різні моделі навчання на основі предметно-мовного інтегрованого підходу, які ранжуються від м'якої (*soft CLIL*) до жорсткої моделі (*hard CLIL*). К. Бентлі виділяє наступні види:

- *language-led* з перевагою мови, даний вид належить до м'якої моделі, оскільки деякі теми дисципліни інтегровані в курс «Іноземна мова» і на них приділяється приблизно 45 хв. аудиторного часу на тиждень;
- *subject-led (modular)*, модульний вид з перевагою предметного змісту дисципліни, коли вибіркові теми дисципліни викладаються іноземною мовою, час, що приділяється на дані теми, складає 15 год. на семестр;

даний вид предметно-мовного навчання займає проміжну позицію між м'якою й жорсткою моделлю;

- subject-led (partial immersion), часткове занурення у мовне середовище, у цьому випадку 50% тем дисципліни викладаються іноземною мовою, що стосується предметного змісту, то воно може відбивати зміст цієї дисципліни, яка викладається рідною мовою [10].

Для ефективної реалізації предметно-мовного інтегрованого навчання, крім гармонічної взаємодії перерахованих вище внутрішніх компонентів, необхідно враховувати й вплив зовнішніх факторів у вигляді сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, які здатні мотивувати студентів, розширити дискурсивно-мовний простір і позитивно впливати на весь процес навчання.

Серед інноваційних технологій, які можуть сприяти успішному навчанню на основі використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання, слід виділити наступні:

- персональний сайт викладача, де розміщується весь необхідний навчальний текстовий й мультимедійний матеріал, здійснюється зворотний зв'язок [7];
- блог-технології, які дозволяють інтенсифікувати процес навчання [3];
- технології мобільного навчання, для яких характерними рисами є доступність і легкість застосування, використання різноманітних видів і форм роботи [2];
- хмарні сервіси, які надають величезні можливості для зберігання й обміну інформацією, для колективної роботи над проектами й презентаціями [8];
- додаток Whatsapp для повідомлення актуальної інформації, завантаження домашнього завдання, міні-завдань, відео- і аудіо-повідомлень [1];
- TED Talks – відеолекції відомих вчених, бізнесменів, викладачів, спікерів тощо.

На основі аналізу сучасних досліджень [5; 6; 9; 12; 13; 14; 15; 17] нами були розроблені наступні педагогічні принципи методу CLIL.

1. *Принцип використання автентичного навчального матеріалу.* Основні вимоги, пропоновані до навчальних матеріалів, – автентичність, інформаційна насиченість і певний ступінь когнітивного навантаження. Інтерактивні автентичні матеріали мають не тільки високий мотивуючий потенціал, але й можуть бути використані як основа для створення штучного мовного середовища й завдань із високим ступенем когнітивних труднощів. Викладач активно користується іноземною мовою, виступаючи в якості „мовної моделі” для студентів.

2. *Принцип активної підтримки й допомоги викладача у процесі навчання.* Для успішного досягнення поставлених цілей студенту необхідно мати підтримку з боку викладача. У процесі формування його іншомовної компетенції обсяг і інтенсивність допомоги з боку викладача поступово зменшується. Використання даного принципу дозволить скоротити когнітивне й лінгвістичне навантаження при вивченні незнайомого контенту іноземною мовою. Завдання, які пропонує викладач, повинні доповнюватися певними поясненнями, які дозволять студентам успішно впоратися з поставленими завданнями. Велика увага приділяється продуктивним видам мовленнєвої діяльності, що особливо важливо для освоєння іноземної мови.

3. *Принцип інтенсивного й продуктивного володіння іноземною мовою.* Проблемне навчання пропонує велику кількість методичних прийомів і спрямоване на активне використання автентичної комунікації в рамках навчального заняття, тому що навчання іноземним мовам відбувається найбільше успішно при наявності комунікативних цілей і значимої ситуації спілкування.

Одна з основних характеристик проблемного навчання полягає у використанні так званого принципу прогалін, згідно з яким автентична комунікація буде мати місце тільки при наявності певних комунікативних прогалін (communication gaps).

Викладачі можуть використовувати цей метод для створення автентичних комунікативних ситуацій, тому що, виконуючи подібні завдання, студенти активно взаємодіють один з одним.

4. *Принцип полікультурності.* Методика CLIL дає можливість розглядати всілякі теми з різних культурних позицій, враховуючи відмінності в сприйнятті багатьох речей у представників тих або інших культур.

5. *Принцип розвитку розумових навичок вищого порядку.* Розвиток розумових навичок вищого порядку є запорукою успіху в сучасному інформаційному суспільстві. У таксономії Блума [11] список когнітивних процесів і педагогічних цілей ієрархічно організований від простого до складного, від когнітивних процесів низького рівня (Low Order Thinking Skills) до когнітивних процесів більш високого рівня (High Order Thinking Skills). Згідно з таксономією Блума студент не може усвідомити поняття, спочатку не запам'ятавши його, а також не може застосувати знання, якщо він не розуміє, про що йде мова. Згідно з даною теорією викладач повинен задавати студентам питання, які стимулюють розвиток розумових процесів низького рівня (LOT) (спеціальні питання, що починаються зі слів what, when, where and which).

Необхідно також включати питання, що розбудовують більш складні навички аналізу й оцінки. До цієї групи можна віднести питання, що починаються зі слів why і how, які мають на увазі при формулюванні відповідей використання більш складних мовних структур. Взаємодія контенту, мислен-

ня й мови, здатність адекватно вербалізувати складні розумові процеси формуються не автоматично, а вимагають систематичного розвитку й тренування, як у рідній, так і в іноземній мові, що вивчається.

6. *Принцип стійкого навчання.* Під стійким навчанням розуміється наступне: викладач повинен переконатися в тому, що в ході процесу навчання була активізована довгострокова пам'ять студентів і ті знання, які вони отримали під час заняття перейдуть із пасиву в актив.

У концепції CLIL стійке навчання має першорядне значення, тому що викладач сприяє як вивченню професійного контенту, так і безпосередньо іноземної мови. Також викладачу необхідно розробити способи перевірки й оцінки вміння студентів адекватно спілкуватися на професійні теми на першій (L1) та другій мові (L2).

Що стосується викладача, то для реалізації предметно-мовного інтегрованого навчання від нього потрібно виявити себе не тільки як практика, але як методиста й вченого, щоб вирішити низку виникаючих науково-методичних завдань, пов'язаних із проведенням обґрунтованого відбору текстів предметного змісту, із розробкою лінгвістичних і когнітивних завдань, які базуються на теоретичних основах, з підвищенням методичного рівня й здійсненням добору оптимальних методик, які дозволять студентам набути професійні знання й компетенції.

Впровадження й активне використання технології CLIL при навчанні іноземній мові – це функціональний підхід, за допомогою якого стає можливим вирішення розширеного кола освітніх завдань. На заняттях CLIL студенти вивчають не тільки іноземну мову, але й предмет, не пов'язаний з мовою. Використання даної технології мотивує студентів до вивчення мов, розширює їхній кругозір, розбудовує комунікативні навички й готує студентів продовжувати освіту з обраної спеціальності.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок про те, що методика предметно-мовного інтегрованого навчання сприяє активізації процесу оволодіння лінгвокультурною компетентністю на основі активної інтеграції іноземної мови із процесом навчання професійно значущими дисциплінами. Студенти, уже маючи уявлення про основні поняття предмета, оскільки він є частиною навчального плану, легше сприймають його іноземною мовою. Це знижує невпевненість у використанні засобів іноземної мови для передачі змісту й професійної думки.

Крім того, увага студентів відволікається від проблем, пов'язаних з острахом допустити мовні помилки, оскільки їх основні зусилля спрямовані на предметний зміст дисципліни.

Для формування лінгвокультурної компетентності студентів немовних спеціальностей важливо надати їм можливість мислити іноземною мовою,

вирішувати будь-які проблеми, що породжують думку іноземною мовою, яка виступає у своїй прямій функції формування й формулювання цих думок. При цьому обов'язковою умовою комунікації є використання наукових термінів з їхньої спеціальності.

Застосування предметно-мовного інтегрованого навчання є доцільним при навчанні студентів технічних і економічних напрямків, оскільки для них вивчення іноземної мови часто не є пріоритетним: «метою читання студентів немовних спеціальностей виступає не стільки мовний матеріал, скільки інформація, що міститься в ньому» [7, с. 47]. Саме тому використання формату предметно-мовного інтегрованого навчання для студентів немовних напрямків представляється одним із факторів, що підвищують їхню мотивацію й стимулюють навчально-пізнавальну діяльність.

Таким чином, предметно-мовне інтегроване навчання при систематичному використанні сприяє значною мірою підвищенню мотивації як основного механізму активізації процесу навчання іноземним мовам студентів ЗВО, оскільки їх увага мимовільно втримується на цікавому, новому й змістовному мовному матеріалі.

Професійно-орієнтована тематика занять відповідає пізнавальним потребам студентів і призводить до активного засвоєння нових знань. У них виробляються вміння контактувати в діловому середовищі нерідною мовою з питань своєї компетенції. При цьому значно підвищується рівень підготовки студентів з іноземної мови на немовних факультетах, що, у свою чергу, підвищує конкурентоспроможність майбутнього фахівця в сучасних умовах глобалізації та жорсткої конкуренції на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Аксенова И. Н. Особенности использования ИКТ студентами при изучении иностранного языка в условиях неязыкового вуза (на примере приложения WhatsApp). Современное языковое образование: инновации, проблемы, решения: Сб. научных статей. Вып. 6. М., 2017. С. 8–13.
2. Борщева В. В. Технология M-Learning для формирования учебной автономии студентов в неязыковом вузе. Современное языковое образование: инновации, проблемы, решения: Сб. научных статей. Вып. 2. М., 2015. С. 75–78.
3. Борщева О. В. Блог-технологии на занятиях по иностранному языку. Современное языковое образование: инновации, проблемы, решения: Сб. научных статей. Вып. 2. М., 2015. С. 79–81.
4. Выготский Л. С. Психология развития человека. URL: http://yanko.lib.ru/books/psycho/vugotskiy-psc_razv_chel-8-konkretnaya_psihologiya_cheloveka.pdf.

5. Григорьева К. С., Салехова Л. Л. Реализация принципов предметно-языкового интегрированного обучения с помощью технологий Web 2.0 в техническом вузе. Вестник Российского университета дружбы народов. Серия «Информатизация образования». 2014. № 2. С. 11–19.
6. Салехова Л. Л., Григорьева К. С. Content and Language Integrated Learning как основа формирования профессиональной иноязычной компетенции студентов технических вузов. Иностранный язык для профессиональных целей: традиции и инновации: Сб. статей II заочного Республиканского симпозиума. Казань : К(П)ФУ, 2013. С. 89–94.
7. Чекун О. А. Инновационные методы в профессиональной иноязычной подготовке магистров. Современное языковое образование: инновации, проблемы, решения: Сб. научных статей. Вып. 6. М., 2017. С. 45–49.
8. Яковенко И. А. Использование облачных сервисов в обучении иностранным языкам. Современное языковое образование: инновации, проблемы, решения: Сб. научных трудов. Вып. 6. М., 2017. С. 49–54.
9. Ball Ph. What is CLIL? URL: <http://www.onestopenglish.com/clil/methodology/articles/article-what-is-clil/500453.article>
10. Bentley K. The TKT Course CLIL Module. Cambridge University Press, 2010.
11. Bloom B.S. (ed.). Taxonomy of Educational Objectives, the classification of educational goals. Handbook I: Cognitive Domain New York: McKay, 1956.
12. Coyle D., Hood, P., Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2010.
13. Cummins J. Bilingualism and Special Education: Issues in Assessment and Pedagogy. Clevedon: Multilingual Matters, 1984.
14. Darn S. Content and Language Integrated Learning. URL: <http://www.teachingenglish.org.uk/articles/content-language-integrated-learning>.
15. Graddol D. English Next, British Council Publications. URL: <http://www.britishcouncil.org/learning-research-englishnext.htm>.
16. Krashen S. Theory of Second Language Acquisition. URL: <http://www.sk.com.br/sk-krash-english.html>.
17. Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension – Actions, Trends and Foresight Potential. Cambridge University Press, 2002. 552 p.
18. Moghadam N. Z., Fatemipour H. The Effect of CLIL on Vocabulary Development by Iranian Secondary School EFL Learners. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814027268>.
19. Piaget J. The Origins of Intelligence in Children. URL: http://www.pitt.edu/~strauss/origins_r.pdf.
20. Wielander E. Something to talk about: Integrating content and language study in higher education. URL: https://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/22-01-2014/wielander_what_is_clil-clil_at_aston_university.pdf.

Transliteration of References:

1. Aksyonova I. N. (2017). Peculiarities of usage of ICT by students while learning a foreign language in a non-linguistic higher educational establishment (based on the example of WhatsApp). *Modern linguistic education: innovations, problems, solutions: Collection of scientific articles. Issue 6. Moscow. PP. 8–13. (in Russian).*
2. Borshchova V. V. (2015). Technology of M-Learning for the formation of academic autonomy of students at a non-linguistic higher educational establishment. *Modern linguistic education: innovations, problems, solutions: Collection of scientific articles. Issue 2. Moscow. PP. 75–78. (in Russian).*
3. Borshchova O. V. (2015). Blog-technologies at the lessons of a foreign language. *Modern linguistic education: innovations, problems, solutions: Collection of scientific articles. Issue 2. Moscow. PP. 79–81. (in Russian).*
4. Vygotsky L. S. (2005). *Psychology of a man's development.* URL: http://yanko.lib.ru/books/psycho/vugotskiy-psc_razv_chel-8-konkretnaya_psihologiya_cheloveka.pdf. (in Russian).
5. Grigorieva K. S., Salekhova L. L. (2014). Realization of principles of content-language integrated learning with the help of Web 2.0 technologies in a technical higher educational establishment. *Bulletin of Peoples' Friendship University of Russia. Series "Informatization of education". No. 2. PP. 11– 19. (in Russian).*
6. Salekhova L. L., Grigorieva K. S. (2013). Content and Language Integrated Learning as a basis of the formation of the professional foreign language competence of students of technical higher educational establishments. *Foreign language for professional purposes: traditions and innovations: Collection of articles of the 2nd correspondence Republican symposium. Kazan : K(P)FU. PP. 89–94. (in Russian).*
7. Chekun O. A. (2017). Innovative methods in professional foreign language training of master's degree students. *Modern linguistic education: innovations, problems, solutions: Collection of scientific articles. Issue 6. Moscow. PP. 45–49. (in Russian).*
8. Yakovenko I. A. (2017). The use of cloud servers in teaching foreign languages. *Modern linguistic education: innovations, problems, solutions: Collection of scientific articles. Issue 6. Moscow. PP. 49–54. (in Russian).*
9. Ball Ph. (2015). What is CLIL? URL: <http://www.onestopenglish.com/clil/methodology/articles/article-what-is-clil/500453.article>
10. Bentley K. (2010). *The TKT Course CLIL Module.* Cambridge University Press.
11. Bloom B.S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, the classification of educational goals. Handbook I: Cognitive Domain* New York: McKay.
12. Coyle D., Hood, P., Marsh D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning.* Cambridge, UK: Cambridge University Press.

13. Cummins J. (1984). *Bilingualism and Special Education: Issues in Assessment and Pedagogy*. Clevedon: Multilingual Matters.
14. Darn S. (2017). *Content and Language Integrated Learning*. URL: <http://www.teachingenglish.org.uk/articles/content-language-integrated-learning>.
15. Graddol D. (2016). *English Next*, British Council Publications. URL: <http://www.britishcouncil.org/learning-research-englishnext.htm>.
16. Krashen S. (2019). *Theory of Second Language Acquisition*. URL: <http://www.sk.com.br/sk-krash-english.html>.
17. Marsh D. (2002). *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension – Actions, Trends and Foresight Potential*. Cambridge University Press. 552 p.
18. Moghadam N. Z., Fatemipour H. (2014). *The Effect of CLIL on Vocabulary Development by Iranian Secondary School EFL Learners*. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814027268>.
19. Piaget J. (1965). *The Origins of Intelligence in Children*. URL: http://www.pitt.edu/~strauss/origins_r.pdf.
20. Wielander E. (2014). *Something to talk about: Integrating content and language study in higher education*. URL: https://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/22-01-2014/wielander_what_is_clil-clil_at_aston_university.pdf.

LI WEIHUA,

Postgraduate Student, Department of Pedagogy, Educational and Scientific Institute of Pedagogy and Psychology, Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine
E-mail: li.weihua95p@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0305-2311>

METHOD OF CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING IN THE PROCESS OF THE FORMATION OF LINGUO-CULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE AND CHINA